

Гончарук М. С.,

студентка II курсу магістратури за спеціальністю

061 «Журналістика»

Київського національного університету культури і мистецтв

Науковий керівник: Тимошик М. С.,

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри зв'язків з громадськістю і журналістики

Київського національного університету культури і мистецтв

МІСІЯ ВИДАТНОГО АЗЕРБАЙДЖАНІСТА МИКОЛИ МІРОШНИЧЕНКА ТА УКРАЇНІСТА АББАСА АБДУЛЛИ

Українсько-тюркський літературний процес є малодослідженим, проте винятково важливим в контексті актуалізації історії українсько-кримськотатарських зв'язків та культурної, історичної спадщини наших народів. Антиколоніальний дискурс в українському та азербайджанському суспільстві отримав якісно нові умови для розвитку після відновлення державної незалежності наших країн у 1991 році. Проте були видатні постаті, які присвятили себе розвитку культурного та міжсуспільного діалогу між нашими народами та сприяли утвердженню національної свідомості й ідентичності в літературному процесі і в часи радянської окупації. Серед таких – відомий правозахисник, дисидент Валерій Марченко, який також був одним з найвидатніших українських перекладачів азербайджанської літератури. Він був єдиним, кого радянська влада звинувачувала у подвійному, українському та азербайджанському націоналізмі. Серед його близьких друзів та соратників був найвидатніший азербайджанський україніст Аббас Абдулла (1940–2019), який присвятив себе дослідженню й перекладу української літератури азербайджанською мовою, а також найвидатніший український перекладач азербайджанської літератури Микола Мірошніченко (1947–2009).

Так зійшлося у часопросторі, що Микола Мірошніченко і Аббас Абдулла були не лише найбільш плідними представниками свого народу у справі розбудови українсько-азербайджанського літературного діалогу, але й найближчими друзями, колегами, однодумцями. Свій антиколоніальний дискурс вони проголошували цінностями, утвердженням традицій літературного процесу між нашими країнами. А це, зрештою, відхід від російської призми в діалогах між народами тоді ще радянського простору. І тут не лише про мовний елемент і переклад з російських підрядників та коментарів, часто цензурованих

та таких, які викривлюють літературну традицію поневоленого народу. Тут і про моральну відповідальність особистості, що ознайомлює свій народ зі зразками літератури іншого народу. А це усвідомлення, прийняття та повага до національних цінностей, традицій, менталітету як власної, так й іншої нації. Якщо говорити про місію Миколи Мірошніченка та Аббаса Абдулли, то вона була і в ствердженні професіональних та патріотичних вимог до тих, хто буде братися за переклади з української та азербайджанської літератур. А це патріотичні почуття як до України, так і до Азербайджану; опанування оригінальної мови перекладу, постійна робота над дослідженням культури, літератури, історії народу, комунікація з представниками літературних кіл, інтелігенції іншого народу, які ретранслюють національні прагнення суспільства.

Повертаючись до українсько-тюркського процесу, варто пам'ятати, що антиколоніальний дискурс у цьому явищі – це й усвідомлення ролі кримськотатарського народу в його розвитку. Микола Мірошніченко, який також був перекладачем та дослідником кримськотатарської, турецької, узбецької, туркменської та інших літератур наголошував, що Крим для України, українсько-кримськотатарська духовність – це Брама Сходу. Що логічним, правильним та доречним буде розвиток українсько-тюркського діалогу з усвідомленням важливості присутності й кримськотатарського народу в ньому. Микола Миколович був одним з перших українців, хто наголошував, що в Україні є два корінні народи – українці та кримські татари. Й реалізуючи місію розвитку діалогу між Україною та Азербайджаном, він долучав до цього важливого процесу своїх соратників з числа кримських татар, зокрема, Юнуса Кандима.

Антиколоніальний дискурс в перекладацькій та літературній діяльності Мірошніченка та Абдулли був зумовлений ще й суб'єктивними обставинами в житті двох видатних постатей.

Аббас народився тоді, коли його батько Абдулла Ага перебував у в'язниці – його арештували під надуманим приводом як «ворога народу», оскільки йому належало село Кепенекчи. Згодом Абдуллу відправили у заслання, де він і помер. Свого найстаршого сина, згідно традиції, видатний перекладач української літератури назвав на честь батька. У поезії «Лист батькові», яку переклав Дмитро Павличко, є складні переживання, які, на жаль, сьогодні мають нове звучання – трагедія дітей, у яких та ж кривава імперія забрала батька.

Що ж до Мірошніченка, то його, як і багатьох українських поетів, за радянських часів безпідставно звинувачували у націоналізмі. Тому, попри талант майстра паліндромів і візуальних віршів, публікуватися йому не дозволяли. Один із друзів порадив Миколі стати перекладачем,

і тоді його вибір зупинився на тюркських мовах. Адже ще у студентські роки він захоплювався творчістю турецького поета Орхана Велі, але за радянських часів виїхати до Туреччини на навчання було неможливо. Тому він обрав найближчу до турецької мову – азербайджанську.

Для українського народу історично важливим є те, що постать, яка гідно продовжувала справу Миколи Гулака, Олександра Навроцького, Агатангела Кримського в розбудові українсько-азербайджанського діалогу – Микола Мірошніченко своєю діяльністю стверджував важливу основу цього діалогу – необхідність присутності кримськотатарського елемента в українсько-тюркських діалогах; заперечення російської призми в реалізації співпраці; обґрунтування морально-ціннісних орієнтирів учасників українсько-азербайджанського діалогу та традицій розвитку літературного процесу між нашими країнами.

Список використаних джерел:

1. Антологія азербайджанської поезії : у 2 т. / уряд. М. М. Мірошніченко. Київ : Етнос, 2006. 296 с.
2. Бајраг вә кунәш. (Україна совет шаирләринин ше'рләри). Тәрт. ед. А. Абдулла. Бақы : Жазычы. 1978. 270 с.
3. Көрпүләр. (Україна совет шаирләринин ше'рләри). Тәрт. ед. А. Абдулла вә З. Гончарук. Бақы : Жазычы. 1979. 172 с.
4. Коруләси ишләримиз чохдур. Әдәбијјат вә инчәсэнәт. 26 август 1983. С. 6.
5. Мірошніченко М. М. Брама Сходу: Золоті сторінки кримськотатарської поезії у перекладі Миколи Мірошніченка з додатками статей про її творців / передм. Ю. Кандима. Київ : Головн. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2004. 192 с.
6. Мірошніченко М. М. На світловидноті: Авторська антологія перекладача / уряд. Л. Мірошніченко. Київ : Етнос, 2009. 400 с.
7. Мірошніченко М. М. Рік-осокір. Поезії. Київ : Молодь, 1984. 112 с.
8. Мірошніченко М. М. Око. Поезії. Київ : Радянський письменник, 1989. 143 с.
9. Український культурологічний альманах «Хроніка – 2000». Випуск 1(87). Київ : 2011. 502 с.
10. Gonçaruk M. Mikola Mirosniçenko Türk Dünyası'nın Ukrayna'ya açılan kapısı. *Türksoy*. 2022. № 69. С. 94–100.